

Ilustracija k šolskim razmeram v Avstriji.

V Trstu vzdržuje država 3 nemške ljudske in 1 meščansko šolo. Za letošnje leto so stroški preračunjeni na 501.985 K. Te šole je pohajalo v minulem letu 2866 otrok; med njimi je bilo 1213 italijanskih, 752 slovenskih in samo 901 nemških otrok. Ako so ti poslednji v resnici nemški, potem država z izdatkom 300.000 K vzdržuje tri šole za 900 nemških otrok. Nasproti temu za 11.000 čeških otrok, uradno nastetih v nemških šolah dunajskih, ne vzdržuje niti ene češke ljudske šole, temveč se celo protivi priznati češki zasebni ljudski šoli Komenskega pravico javnosti. Vlada potom svojih organov dela težkoče pri ustanavljanju čeških zasebnih šol ter poizkuša celo češke šole zatvoriti.

Te razmere so v istini jako žalostne. Pravica je teptana od teh, ki bi morali skrbeti, da bi se merilo vsem narodom z enako mero. Da, žalostne so te razmere! Toda žalostneje je dejstvo, da slovenska stranka, ki se smatra za zastopnico slovenskega naroda, ne nastopa z vsemi sredstvi proti takim vladam, temveč jih podpira in drži. Žalostna nam majka! — ij.

Književnost in umetnost.

Naša bodočnost. Štev. 5. objavlja to-le vsebino: 1. Ob stoletnici Francozov na Slovenskem. — 2. Ferdo Plemič: Orjaške praživali naše zemlje. — 3. Andrej Rapè: Življenja utrinki. — 4. Karel Humek: Tehnika, nje razvoj in napredek od nekdaj do danes. — 5. Moric Bloc-Podravsk: Matere velikih ljudi. — 6. Razgled po domu in svetu: Književnost. — Raznoterosti. — Toplo priporočamo!

Popotnik priobčuje v 5. številki to-le vsebino: 1. Avgustin Požegar: Misel o šolskih hranilnicah. — 2. L. Černej: Nekoliko opazk glede pazljivosti. — 3. Amalija Končič: Kako si ustvari in ohrani učiteljsko avtoriteto pri šolski mladini in pri občinstvu s posebnim ozirom na današnje socialne razmere? — 4. Janko Polák: Odlomek iz njegove povesti. — 5. Fr. Fink: Posredne naloge pri pouku domoznanstva. — 6. Zadravska: Ženska ročna dela v ljudski šoli. — 7. Književno poročilo. — 8. Razgled: Listek. — Pedagoški pabarki. Kronika. Toplo priporočamo!

Naši Zapiski. V zvezek objavlja to-le vsebino: 1. Dr. Slane: Pismo. — 2. R. L.: Anarhizem. — 3. Dr. Dragotin Lončar: Iz politiške korespondence dr. Janeza Bleiweisa. — 4. Ivan Čankar: Pisma Jeremijeva. — 5. Pregled: Narodno gospodarstvo. Strokovni pregled. Literatura. Šolsstvo. — Otton Zupančič: Epigrami. — Priporočamo!

„Slovenska Matica“ izda za l. 1909. sedem knjig; med njimi obsežen „Bleiweisov Zbornik“ (slika naše kulturne zgodovine okolo l. 1848., dobe Bleiweisove, Jurčičeve, Levstikove), prevod iz ruščine „Onegin“, ilustriran opis Koroške (z velikim jezikovnim zemljevidom), opis dobe Stanka Vraza, nadalje „Zabavna knjižnica“, „Knezova knjižnica“ (z zabavnim čtivom) itd. Po pravilih je članarino plačati v prvi polovici vsakega leta. Kdor se zgleda prepozno, ne more več reflektirati na publikacije.

„Slovenska Matica“ izda nov „Zemljevid slovenskih pokrajin“ s slovensko terminologijo v merilu 1:200.000 in na štirih listih. Skupna velikost vseh štirih listov bo imela 146 cm dolžine in 155 cm širine. Zemljevid bo izdelan tako kakor generalna karta e. in kr. vojaškega zemljepisnega zavoda in bo imel poleg praktične tudi znamenito znanstveno

je zapljunil v našo književnost neki štajerski profesor-pisatelj. — „Otrpnenje“ — ni pravičen izraz, bolje slovnisko: otrplost. Na str. 51: „Stopim sam doli k Martinčkovim. To mora stati „d o l“, ali pa naj ta beseda kar o d p a d e; zakaj: d o l i = unten, d o l = herunter.

O spisih „Mišjakovega Julčka“, je moja sodba kratka: Kar je bil prerano umrl J. Ogrinec glede „obrazov iz narave“ — to je Slapšak v svojih slikah za mladino! Prosim, čitajte le njegove „Sosedove purčke“ in pritrđite mi! Čast takemu talentu! Še veliko leppega pričakujemo od njega. Vendar bi tudi tovariša Slapšaka opozoril na nekatere malenkosti. Predvsem bi mu priporočal, naj ne rabi v nevolji izraza: strela, ki je navadna kletvica na Vipavskem. Istotako ne besede „spaka“.

Kakor Rapè piše tudi Slapšak lep jezik; vendar ga opozarjam na nekaj posebnega! Za isto dobo dejanje v enem in istem zloženem stavku ne smeš rabiti različnih časov, zlasti ne sedanjega in preteklega časa. Potemtakem nepravilno:

vrednost. — Odboru je do tega, da pridejo društveniki, ki se za to stvar zanimajo, do leppega, uporabnega in tudi v zemljepisnem oziru dovršenega zemljevida, ki jim bo izvrstno ustrezal na potovanju po slovenskih krajih, v uradu pri raznovrstnih poslih in doma pri čitanju slovenskih knjig; zakaj v njem bodo vestno zabeleženi vsi količkaj znameniti slovenski kraji po vseh slovenskih deželah, tako da bo popolnoma nadomeščal jako razširjeno in priljubljeno nemško generalno karto. Zemljevid se bo letos tiskal. Zatorej prosí odbor vse poverjenike, naj blagovolijo s poslano jim naročilno polo vsak v svojem okraju nabirati naročnike na „Zemljevid slovenskih pokrajin“. Za Matičarje stane zemljevid K 5.—, za Nematičarje pa K 6.—. Odbor prosí poverjenike, naj na naročevanje povabijo tudi krajne šolske svete, društva in javne, zlasti občinske urade. Odbor se obrača tudi do vseh nepoverjenikov, ki se zanimajo za to vprašanje, naj mu gredo na roko in naj v svojih krogih nabirajo naročnike. Glede nabiralnih pol se je obračati na upraviteljsvo društvene pisarne, ki daje tudi potrebna pojasnila.

Ljudska šola na kmetih.

(Dalja.)

II.

Podrobni učni načrt za kmetijski pouk v ponavljajnih šolah in najvišjih razredih, oziroma oddelkih ljudskih šol postojanskega, senežeškega in ilirsko-bistriškega sodnega okraja — v posebnih urah. — Dveletni turnus. — Izdelal J. Grad, nadučitelj v Košani.

Splošne opombe.

1. H kmetijskemu pouku naj se sprejmejo vsi učenci ponavljajne šole in višjih razredov, oziroma oddelkov vsakdanje šole.

2. Pouk traja celo šolsko leto po 1 uro na teden.

3. Tvarina je razdeljena na 12 predavanj in 28 praktičnih vaj. Skupno 40 ur.

4. Predavalo naj bi se ob nedeljah, ker se lahko tudi kmetovalci udeležijo in pa šoli odrasli mladeniči.

5. Prav bi bilo, da se vrše predavanja tudi pod milim nebom.

6. Tudi k praktičnim vajam naj se povabi odrasle, zlasti k važnejšim.

7. Kar se tiče združništva bi bilo želeli, da se vsaj eno združgo, ki je v šolskem okolišju, razloži, n. pr. mlekarstvo, o drugih združgah naj bi se pa le govorilo o namenu, koristi itd.

8. Tudi rač. zaključke si mislim čisto preprosto in le toliko, kolikor otroci razumejo, oziroma znajo izdelati.

9. Tvarina se bo zdela morda preobširna, a misliti si moramo, da naši otroci že marsikaj vedo, torej bodo tvarino predavanj lahko umeli.

10. Knjige, ki sem jih navedel, so nekatere precej stare — a dobro je to, ker jih ima skoro vsaka šola.

Prav dobre novejšje knjige so:

1. Rohrman: Kmetijsko gospodarstvo. (Zvez. trg. v Celju K 1:60.)

2. Löschnig: Anleitung zum rationellen Betriebe des Obstbaumes. (Hartleben in Wien.)

3. Sadjarstvo od Klemenčiča (Učiteljska tiskarna K 1:20.)

4. Bele: Trtna uš in trtoreja. (Zvezna trg. v Celju.)

5. Bele: Viničarjev kažipot. (Zvezna trg. v Celju.)

6. Wenisch: Weinbau und Kellerwirtschaft. (Scholze in Leipzig.)

„Brenclji in komarji so ga vbadali in mu puščali kri, a pijanček se ne gane“. (Bolje: ga vbadajo . . . ali pa: a pijanček se ni zganel . . .) Istotako: „se je bil namenil, jo mahne . . .“

Pravilni deležnik je „k a ž o č“ (ne kazoč); tudi treba pomniti, da glagol „skubsti“ spada v I. vrste 3. razred; torej pravilno: „Golobe ti je skubel (ne skubll. „Aha, lisica, ti si skubla“ (ne skublla).

Tiskovnih pomot nisem opazil v vseh navedenih treh knjigah, razen kake manjkajoče strešice nad kakim sikavcem.

Summa summarum: Spisi Rapètovi in Slapšakoviso na čast pisateljema, slovenskemu učiteljsstvu in v korist naši mladini. Zatorej naročujte jih prav pridno! Zunanja oblika dela čast „Učiteljski tiskarni“. Če se v prihodnje poskrbi še za nekatere boljše podobe, smemo veseli biti tega podjetja! Vivat, crescat, floreat!

Bukovica nad Škofjo Loko, 25. maja 1909. Janko Leban.

Ure	Tvarina	Dispozicija	Učila	Knjige	Opombe
1	Predavanje: O kmetijstvu sploh.	Zemlja, razne prsti, izboljševanje zemlje, gnojenje, stelja, gnoj, gnojnica, gnojne jame, kompost, umetna gnojila.	Razne prsti in vsa umetna gnojila, raana orodja.	Pire: Vrtnarstvo. Povše: Umni kmetovalce. Oetti: Dingewirtschaft Rohrman: Poljedelstvo.	—
2	Praktična vaja: Šol. vrt in preizkuševalnica, gnojne jame itd. se ogledajo.	Ogledovanje šol. vrta in preizkuš. Ogledovanje kompostne jame in kakega dobro urejenega gnojišča.	Drevesnica, sejalnica, kompost, čebelnjak, prtil. drevesca, cvetice.	Isto.	—
3	Praktična vaja: Spravljanje sadja.	Obiranje sadja, sortiranje, prezimovanje, sušenje sadja, lupljenje češpelj itd.	Obiralni košek, zabo, slama, sušilne lese, lupilni nožek, sadje.	Isto in Kuralt: Umni sadjerejec.	Naj se pomaga tudi sadjerejecom.
4	Praktična vaja: Spravljanje pridelkov.	Kopanje in sprava krompirja in drugih okopanin, pobiranje semena, pešk itd.	Orodja, škatlice za semena.	Pire: Vrtnarstvo. Povše: Umni kmetovalce.	—
5	Predavanje: O rastlinah sploh.	Razne rastline, pomnožitve, kaljenje, požahnitvev rastlin, kulturne rastline.	Vsakovrstne rastline, seme, kaleče žito.	Pire: Vrtnarstvo. Rohrman: Poljedelstvo.	—
6	Praktična vaja: Delo v drevesnici in preizkuševališču.	Izkopavanje dreves in zimovanje, rigolanje zemlje in sejanje pešk in košćic, žita.	Orodja, peške in košćice, žito, sejalnica.	Pire: Vrtnarstvo. Dolenc: Sadjarstvo. Kuralt: Umni sadjerejec.	—
7	Predavanje: Sadja.	Sadne vrste, vrednost sadja, uporaba, mošt, kupčija.	Različne sadne vrste, stroji za mošt, mošt, cenovnik.	Isto.	—
8	Praktična vaja: Končna dela na šol. vrtu.	Privezovanje dreves, ki so ostala zunaj, privez. trt, spravljanje vrtnic, georgin, cvetic.	Koli, rafija, slama, orodja.	Isto.	—
9	Praktična vaja: Zavarovanje dreves.	Zavarovanje proti mrazu, snegu, vetru, beljenje dreves z apnom itd.	Apno, čopič, razne obveze.	Isto.	—
10	Praktična vaja: Vzimovanje čebel.	Končna dela in pregledovanje v panjih, zavijanje panjev in pogrinjjanje, zavarov. čebelnj.	Posodice za krmljenje, slama ali otava, slamnata odeja.	Janša: Popolni nauk o čebelarstvu. Lakmajer: Čebelarlar.	Če nima šola čebelnjaka, naj se obišče bližnjega čebelarja.
11	Praktična vaja: Krmilnice in vallnice za ptiče.	Postavi se na šol. vrtu dve krmilnici in se nasuje semena itd. Na drevo se pritrđi vallnice.	Krmilnica, vallnica, semena in druga živila.	Pire: Vrtnarstvo. Kuralt: Umni sadjerejec.	Otroci naj sami naredo.
12	Predavanje: Umno sadjarstvo.	Vgojevanje divjakov, cepljenje, drevesnica, požahnitvena drevesa, sadenje.	Divjaki, orodja in priprave za cepljenje, razni cepilni vzorci itd.	Isto in Dolenc: Sadjarstvo.	—
13	Predavanje: Drevesne in sadne bolezni.	Drevesne bolezni, vzroki, zdravljenje, rak, trohnoha. Sadne bolezni, gniloba itd.	Slike bolnih dreves, bolno sadje, orodje za izrezovanje rakā.	Isto in „Kmetovalce“.	Naj se opazujejo zunaj.
14	Praktična vaja: Bilanca o šolskem vrtu ter čebelnjaku posebe.	Dohodki in stroški, izdoha in dobiček, zaključek.	Primereno nađrtan papir in učiteljsvi zapiski.	Belec: Kmetom v pomoč. Dr. Romih: Knjigovodstvo.	—
15	Predavanje: Sadjarstvu škodljive in koristne živali.	Naštevanje škodljivih živali, s čim škodujejo, koristne živali. Postava o pokončevanju in varstvu.	Slike koristnih in škodljivih živali. Zakonik.	Pire: Vrtnarstvo. Kuralt: Umni sadjerejec. Rant: Opis škodlj. mrčesov.	—
16	Praktična vaja: Cepljenje.	Pokaže se na leskovih in drugih žibah cepljenje v preklad, v sedlo, v stik.	Divjak, cepič, cepilni vosek, nož, rafija itd.	Isto in Dolenc: Sadjarstvo.	—
17	Predavanje: Sadjerejske zadruga.	Važnost sadjereje za kmetovalca, prodaja sadja, združništvo, zadruga.	Razna poročila in rač. zaključki sadjerejskih zadrug.	Belec: Kmetom v pomoč.	—
18	Predavanje: Sadjerejske knjigovodstvo.	Dohodki, stroški, njih zapisovanje, končni račun.	Isto.	Isto in dr. Romih: Knjigovodstvo.	—
19	Predavanje: Naše čebelarstvo.	Naš kmet kot čebelar, naši panji, razna orodja, čebelarjenje na roje.	Kranjski panj, najprimitivnejšeeorodje.	Janša: Popolni nauk o čebelarstvu. Lakmajer: Čebelar.	—
20	Predavanje: Umno čebelarstvo.	Umni čebelar, razni novi panji s okvirki, nova orodja in naprave, zabranjenje roja.	Razni novi panji in oprava, nova orodja itd.	Janša: Popol. nauk o čebelarstvu. Lakmajer: Čebelar. Bukovic: Rojenje čebel.	—
21	Predavanje: Čebelarke zadruga in podružnice.	Zadruga sploh, čebelarke zadruga, poslovanje, korist, čebelarstvo društvo in podružnice.	Razna poročila podružnic, društva, zadruga. Časopisi.	Isto in Belec: Kmetom v pomoč.	—
22	Predavanje: Čebelarjevi zapiski. (Knjigovodstvo.)	Zapisnik o dohodkih in stroških, o rojih, tehtanju panjev, zaključek.	Razni zapisniki učiteljsvi o čebelarstvu.	Isto.	—
23	Praktična vaja: Obrezovanje dreves.	Obrezovanje prtilnišnih in visokodobnih dreves, žaganje suhih vej, sprava cepičev.	Orodja: drevesne škarje, žaga, drev. vosek itd.	Pire: Vrtnarstvo. Dolenc: Sadjarstvo. Kuralt: Umni sadjerejec.	Naj se pomaga tudi na drugih vrtilih.
24	Praktična vaja: Pravo cepljenje.	Cepljenje divjakov na načine, ki so se pokazali pri provizor. cepljenju.	Cepič, divjak, noži, cepilni vosek, rafija itd.	Isto.	—
25	Praktična vaja: Čišćenje dreves.	Strganje mahu, obiranje in pokončevanje goseničnih zapredkov na šol. in soednih vrtilih.	Strgala za mah, ščetka, drevesne škarje na drogu itd.	Pire: Vrtnarstvo. Kuralt: Umni sadjerejec. Dolenc: Sadjarstvo.	Tudi na soednih vrtilih.